

Copyright@Author(s) - Available online at dergipark.org.tr/en/pub/igusbd.
Content of this journal is Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND) International License.

Afet Sonrası İyileştirme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü ve Karşılaştıkları Sorunlar: Koordinasyon, Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik*

The Role of Non-Governmental Organizations and the Challenges They Face in Post-Disaster Recovery: Coordination, Sustainability and Resilience

Salih TOSUN

Öz

Bu çalışma, afet sonrası iyileştirme sürecinde sivil toplum kuruluşlarının rollerini ve karşılaştıkları sorunları koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik boyutunda incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel yöntemle yürütülen araştırmada, literatür taraması ve vaka analizleri kullanılmış; 2023 Kahramanmaraş depremleri, Haiti (2010), Nepal (2015), Bangladeş (1991) ve ABD-Katrina (2005) örnekleri karşılaştırılmıştır. Bulgular, STK'ların barınma, temel ihtiyaçların karşılanması, psikososyal destek ve ekonomik toparlanma alanlarında kritik roller üstlendiğini; ancak koordinasyon eksiklikleri, finansal sürdürülebilirlikteki kırılganlıklar ve toplumsal dirençlilik düzeyinin yetersizliği nedeniyle etkilerinin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Karşılaştırmalı vaka analizi ve üç boyutlu Afet Sonrası STK Katkı Modeli (AS-SKM), Türkiye ve Nepal'de gönüllü mobilizasyonu ve yerel katılım desteği ile toplumsal dirençliliğin güçlü, Bangladeş'te sürdürülebilirlik uygulamalarının etkili, Haiti'de koordinasyonun zayıf ve ABD'de ise finansal kapasitenin yüksek ancak dirençliliğin sosyoekonomik eşitsizliklerden etkilendiğini ortaya koymuştur. Tüm vakalarda genel olarak sürdürülebilirliğin düşük olduğu görülmüştür. Çalışma, afet yönetiminde STK'ların rolünün güçlendirilmesi için kurumsallaşmış koordinasyon mekanizmaları, uzun vadeli finansal sürdürülebilirlik stratejileri ve toplum temelli dirençlilik politikalarının geliştirilmesini önermektedir.

Anahtar Kelimeler

Afet yönetimi, STK, koordinasyon, sürdürülebilirlik, dirençlilik

JEL Kodu:

H84, L31, L38

*Bu çalışma, "The Role of NGOs in the Post-Disaster Recovery Process: Coordination, Sustainability, and Resilience" başlığıyla "6th BILSEL International Truva Scientific Researches and Innovation Congress", Çanakkale, Türkiye'de 15-16 Mart 2025 tarihlerinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Dr. Öğr. Üyesi Balıkesir Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bölümü, Balıkesir, Türkiye.
✉ salih.tosun@balikesir.edu.tr

Geliş/Received: 14.05.2025
Kabul/Accepted: 05.12.2025

Salih TOSUN, "The Role of Non-Governmental Organizations and the Challenges They Face in Post-Disaster Recovery: Coordination, Sustainability and Resilience", Istanbul Gelism University Journal of Social Sciences, 12 (4), Special Issue on Sustainability, 2026, pp. 1824-1841.

Abstract

This study aims to examine the roles of non-governmental organizations and the challenges they encounter in the post-disaster recovery process within the dimensions of coordination, sustainability, and resilience. Using a qualitative approach with literature review and case analysis, five major disasters were compared: the 2023 Kahramanmaraş earthquakes (Türkiye), the 2010 Haiti earthquake, the 2015 Nepal earthquake, the 1991 Bangladesh cyclone, and Hurricane Katrina (USA, 2005). Findings show that NGOs play critical roles in shelter, basic needs provision, psychosocial support, and economic recovery; however, their effectiveness is limited by coordination gaps, financial fragility, and insufficient community resilience. The comparative analysis and the three-dimensional Post-Disaster NGO Contribution Model reveal that Turkey and Nepal demonstrate strong resilience through volunteer mobilization, Bangladesh exhibits sustainable practices, Haiti faces weak coordination, and the U.S. shows high financial capacity but limited resilience. The study recommends institutionalized coordination, sustainable financing, and community-based resilience strategies.

Keywords

Disaster management, NGOs, coordination, sustainability, resilience

JEL Codes:

H84, L31, L38

Giriş

Afetler, yol açtıkları fiziksel yıkımın ötesinde, toplumların sosyal dokusunu derinden sarsan, uzun vadeli etkiler yaratan olaylardır. Yıkımın ardından ortaya çıkan kayıplar, yalnızca barınma veya altyapı sorunlarıyla sınırlı kalmamakta; bireylerin sağlık durumunu, geçim kaynaklarını ve toplumsal uyumlarını da ciddi şekilde etkilemektedir (Park & Yoon, 2022). Afet sonrası iyileştirme süreci doğası gereği karmaşık ve çok boyutludur. Yalnızca yolların, binaların veya altyapının yeniden inşasını değil, aynı zamanda geçim kaynaklarının canlandırılmasını, sosyal ilişkilerin onarılmasını ve yerel ekonomilerin yeniden işler hale getirilmesi gibi birçok konuyu kapsamaktadır (Gyawali vd., 2020; Tekin Babuç & Gökçe, 2024). Bu nedenle, afet sonrası iyileştirme; fiziksel, ekonomik ve toplumsal boyutları birbirine entegre eden bütüncül bir yaklaşım gerektirir. Süreç, genellikle üç temel aşamadan oluşur: acil yardım dönemi, orta vadeli rehabilitasyon süreci ve uzun vadeli direnç oluşturma evresi. Her bir aşama, kendine özgü zorluklar, kaynak ihtiyaçları ve öncelikler barındırmaktadır (Alexander, 2020).

Bu bağlamda STK'lar, afet sonrası iyileşme sürecinde vazgeçilmez aktörler arasında yer almaktadır. STK'lar, ilk olarak, hızlı hareket etme kabiliyetleri ve yerel koşullara dair bilgileri sayesinde acil insani yardımların etkili şekilde ulaştırılmasını sağlamaktadır. İkinci olarak, ulusal ve uluslararası ağları aracılığıyla kaynak mobilizasyonu gerçekleştirerek uzun vadeli yeniden yapılanma süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Üçüncü olarak ise, devlet hizmetlerinin sınırlı kaldığı durumlarda yerel halkın temel ihtiyaçlarını karşılayarak toplumsal toparlanmayı hızlandırmaktadır (Aldrich & Meyer, 2015; Tierney, 2019). Gıda, barınma, sağlık, psikososyal destek, eğitim ve ekonomik kalkınma gibi çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren STK'lar, afet sonrası sürecin hem insani hem de kalkınmacı boyutlarında kritik roller üstlenmektedir. Bununla birlikte, STK'ların müdahaleleri belirli yapısal kısıtlamalarla sınırlanmaktadır. Öncelikle, koordinasyon eksikliği nedeniyle yardım faaliyetlerinin eşgüdümü zorlaşmakta; bu da kaynakların verimsiz kullanılmasına ve bazı bölgelerde hizmetlerin tekrarlanmasına yol açmaktadır (Ceren, 2021). İkinci olarak, kısa vadeli fon mekanizmaları, uzun soluklu iyileştirme projelerinin sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır (García, 2024). Üçüncü olarak, gönüllü yönetimi, yerel katılım ve kapasite eksiklikleri, toplumların afet sonrası direnç geliştirme potansiyelini sınırlayan önemli etkenler arasında yer almaktadır (Özşenler vd., 2024; Türker vd., 2024).

Bu çalışma, söz konusu zorluklardan hareketle şu temel soruya yanıt aramaktadır: Afet sonrası iyileştirme süreçlerinde STK müdahaleleri neden çoğu zaman dağınık, koordinasyonsuz ve sürdürülemez kalmaktadır? Çalışmanın amacı, farklı ülkelerde yaşanan büyük ölçekli afet örneklerini

karşılaştırmalı olarak inceleyerek, STK'ların afet sonrası iyileştirme sürecindeki rollerini ortaya koymak; koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik boyutlarında ortak sorun alanlarını belirlemek ve bu sorunlara yönelik kavramsal bir model geliştirmektir. Araştırmada, 2023 Kahramanmaraş depremleri Türkiye örneği olarak merkezde tutulmuş; buna ek olarak Haiti (2010), Nepal (2015), Bangladeş (1991) ve ABD-Katrina (2005) vakaları karşılaştırmalı analiz kapsamına dahil edilmiştir. Bu yaklaşım sayesinde, farklı coğrafyalarda yaşanan trajik afet deneyimleri üzerinden STK'ların karşılaştıkları ortak zorluklar ve sahip oldukları fırsatlar ortaya konmuş; nihai olarak, toplumların direncini sürdürülebilir olarak güçlendirmeye katkı sağlayacak politika önerileri geliştirilmiştir.

Afet Sonrası İyileşme Sürecinde STK'ların Rollerini

Afet sonrası iyileştirme, yalnızca fiziksel hasarların giderilmesini değil; toplumsal yaşamın, sosyal bağların ve ekonomik düzenin yeniden inşasını kapsayan çok boyutlu bir süreçtir. Bu karmaşık yapıda, STK'lar, hızlı hareket edebilme kapasiteleri, yerel bilgi birikimleri ve esnek örgütlenme biçimleriyle vazgeçilmez aktörlerdir (Tierney, 2019; Park & Yoon, 2022). STK'lar, afetin hemen ardından acil yardım faaliyetlerinden başlayarak, yeniden inşa, psikososyal iyileşme ve ekonomik toparlanma süreçlerine kadar uzanan geniş bir müdahale sürecinde roller üstlenir. Bu nedenle afet sonrası iyileşme, yalnızca devletin veya uluslararası kuruluşların değil, aynı zamanda toplum temelli örgütlerin ortak çabasına dayanan, çok katmanlı bir dayanışma alanıdır.

Acil Yardım ve İnsani Destek

Afetlerin hemen ardından STK'lar, temel insani ihtiyaçların karşılanmasında öncü rol oynamaktadır. Gıda, temiz su, sağlık hizmeti, geçici barınma ve acil nakit desteği gibi yardımlar, hayatta kalmanın ilk aşamasında kritik öneme sahiptir (OCHA, 2020). Kamu kurumlarının altyapısının zarar gördüğü ya da bürokratik süreçlerin yavaş ilerlediği durumlarda, STK'lar esneklikleri sayesinde yardımın hızlı şekilde ulaştırılmasını sağlamaktadır. Bu süreçte tıbbi ekiplerin sahaya yönlendirilmesi, acil lojistik ağlarının kurulması ve öncelikli ihtiyaçların tespiti temel unsurlar arasında yer almaktadır (Küçük & Arslan, 2024).

Afet sonrası bu müdahalelerin gerçekleştirildiği erken dönemde ilk karşılaşılan sorun koordinasyon eksikliğidir. Çok sayıda ulusal ve uluslararası STK'nın aynı anda sahada faaliyet göstermesi, kaynakların dağıtık kullanılmasına neden olmaktadır (Levie vd., 2017). Bu nedenle, insani müdahalelerde etkili bir koordinasyon mekanizmasının oluşturulması, yardımların tekrarlanmasını önleyerek hem zaman hem kaynak tasarrufu sağlamaktadır (Ramalingam, 2013). Ayrıca yerel STK'lar, kültürel uyumları ve sosyal bağları sayesinde dış kuruluşlara göre daha hızlı hareket edebilmekte, etkilenen toplumlara güven aşılayabilmektedir (Hillig & Connell, 2018). Bu durum, acil yardım aşamasında yerel bilgi ve uluslararası kaynakların dengeli şekilde kullanılması sağlamaktadır.

Yeniden İnşa ve Altyapı Rehabilitasyonu

Afet sonrası yeniden inşa süreci, fiziksel iyileşmenin ötesinde, sürdürülebilir kalkınma ve risk azaltma hedeflerini de içeren uzun vadeli bir dönemi ifade kapsamaktadır. Bu aşamada STK'lar hem teknik uzmanlık hem de toplumsal katılım açısından kritik roller üstlenmektedir. Etkili bir yeniden inşa, yalnızca yıkılan altyapının yeniden yapılması değil; aynı zamanda gelecekteki tehlikelere karşı daha dayanıklı yerleşimlerin oluşturulması anlamına gelmektedir (Gotham & Cheek, 2017; Lu & Li, 2020). STK'lar, kamu kurumları ile etkilenen nüfus arasındaki boşlukları doldurarak, yeniden inşa sürecini toplum temelli, çevresel olarak sürdürülebilir ve uzun vadeli kapasite geliştirme girişimleriyle desteklenmektedir (Sarı, 2021).

STK'lar, iyileşme sürecinde kurdukları toplumsal bağ sayesinde yerel halkın karar alma süreçlerine aktif katılımını teşvik etmektedir (Davidson vd., 2007). Bu yaklaşım, iyileşme çabalarının dışarıdan dayatılan çözümler yerine yerel önceliklere göre şekillenmesini sağlayarak toplumun kendi toparlanma sürecine sahip çıkmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca STK'lar, çevre dostu yapı teknikleri, afetlere dayanıklı malzemeler ve sürdürülebilir şehir planlaması ilkelerini uygulayarak, yeniden inşa sürecinin ekolojik yönünü de güçlendirmektedir (Bosher vd., 2007).

Bunun yanı sıra, yerel iş gücü ve teknik kapasitenin geliştirilmesi de STK'ların öncelikleri arasındadır. STK'lar, inşaat çalışanlarına, mühendislere ve yerel yönetim birimlerine yönelik eğitim programları ile afetlere karşı dayanıklı yapı üretimi ve güvenli şehir planlamasının kalıcı hale gelmesine yardımcı olmaktadır (Shaw, 2012). Yeniden inşa sürecinin başarılı olabilmesi için, kamu kurumlarıyla iş birliği içinde yürütülen bu girişimlerin iyi yönetim, şeffaflık ve yasal netlik ilkelerine dayanması gerekmektedir (Fan, 2022).

Sosyal ve Psikososyal Destek

Afetler, yalnızca fiziksel yıkım ve ekonomik kayıplara değil, aynı zamanda derin psikolojik travmalara yol açmaktadır. Kaygı, yas, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ruhsal sorunlar, bireylerin ve toplumların uzun süreli iyileşmesini zorlaştırmaktadır (Galea vd., 2007; Güzel vd., 2024). Bu süreçte STK'lar, afet sonrası ruh sağlığı ve toplumsal refahın yeniden tesisinde hayati bir rol oynamaktadır.

Birçok STK, afet bölgelerinde geçici danışmanlık merkezleri ve mobil ruh sağlığı ekipleri kurarak profesyonel psikolojik destek sağlamaktadır (Norris vd., 2002). Bu hizmetler, özellikle kırsal ve dezavantajlı toplumlar için hayati önem taşımaktadır. Bireysel danışmanlığın yanı sıra, toplum destek grupları ve dayanıklılık atölyeleri gibi grup temelli müdahaleler, afetzedeler arasında sosyal bağların yeniden kurulmasını teşvik etmektedir (Silove vd., 2007). Ayrıca, geleneksel ritüeller ve kültürel uyumlu yöntemlerin psikososyal programlara entegre edilmesi, toplum temelli yaklaşımların etkisini artırmaktadır (Sherry & Dubique, 2025).

Özellikle çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kırılgan gruplar için yürütülen programlar, travmanın uzun vadeli etkilerinin hafifletilmesinde belirleyici olmaktadır. Birçok afetin ardından Save the Children (2025) gibi kuruluşlar, çocuk dostu alanlar kurarak oyun terapisi ve eğitim desteği sağlamış; bu sayede afet sonrası çocukların psikolojik iyileşmesine doğrudan katkı sunmuştur. Bu tür girişimler, özellikle afetlerin eğitim ve aile yapısını bozduğu durumlarda önem kazanmaktadır; zira bu tür kesintiler çocukları psikolojik sıkıntıya, istismara ve uzun vadeli gelişimsel zorluklara karşı savunmasız bırakabilmektedir. STK'lar ayrıca yaşlı bireyler, engelli kişiler ve dezavantajlı gruplara psikososyal destek sağlamaya odaklanarak toplumun hiçbir kesiminin duygusal ve zihinsel sağlık yardımlarından mahrum kalmaması için mücadele etmektedir (Safi & Al-Hassan, 2024). Psikososyal destek faaliyetleri, kamu otoriteleri ve STK'ların yanı sıra afetin görünmeyen ama en kalıcı yaralarından biri olan toplumsal travmanın onarılmasında kritik bir işleve sahiptir.

Ekonomik İyileşmenin Desteklenmesi

Afetlerden etkilenen toplumlar, işletmelerin yıkılması, iş kayıpları ve tedarik zincirlerinin bozulması nedeniyle uzun vadeli ekonomik sıkıntılar yaşayabilmektedir. Yeniden inşa sürecinde ekonomik iyileşmeye öncelik verilmezse, etkilenen toplumlar dış yardıma bağımlı hale gelmekte, yoksulluk derinleşmekte ve uzun süreli yerinden edilme riski artmaktadır (Özenir, 2024). Afetlerden etkilenen toplumların yeniden güçlenebilmesi, yalnızca insani yardımların sağlanmasıyla değil, aynı zamanda ekonomik üretkenliğin yeniden tesisıyla mümkündür. STK'lar bu bağlamda, geçim kaynaklarını kaybeden bireylere yönelik mikro finans destekleri, küçük işletme hibeleri, mesleki eğitim programları ve iş gücü geliştirme girişimleriyle ekonomik toparlanmaya katkı sağlamaktadır (Paton & Johnston, 2001; Yunus, 2003).

Afetler sonrası mikro finans modelleri, özellikle düşük gelirli kadınlar ve kırsal girişimciler için toparlanma ve yeniden yapılanmanın anahtarıdır. Küçük ölçekli krediler, bireylerin kendi işlerini yeniden kurmalarına olanak tanırken, yerel ekonominin çarklarının yeniden dönmesini de sağlamaktadır (Shaw, 2012). Aynı zamanda STK'lar, tedarik zincirlerini canlandırmak, kooperatifleri güçlendirmek ve üretimi desteklemek amacıyla özel sektör ve yerel yönetimlerle ortak projeler yürütmektedir (Topkaya, 2015). Mesleki eğitim programları, afet sonrası işsizlik oranlarını azaltmanın yanı sıra bireyleri yeni becerilerle donatarak uzun vadeli ekonomik dayanıklılığı güçlendirmektedir (McEntire, 2015). Afet sonrası tarımın zarar gördüğü bölgelerde kamu ve STK'ların; tohum, hayvan ve ekipman desteği; kentlerde ise küçük işletmelere finansal rehberlik sağlanması bu stratejilerin örneklerindedir (Chapagain & Raizada, 2017). Bu tür girişimler, toplumun dış yardıma bağımlılığını azaltırken kendi kendine yeterliliğini teşvik etmektedir (Başaran & Akyüz, 2022). Sonuç olarak, STK'lar

afet sonrası süreçte yalnızca insani yardımla sınırlı kalmamakta, toplumsal, ekonomik ve psikolojik iyileşmenin bütüncül bir bileşeni haline gelmektedir.

Afet Sonrası İyileştirme Sürecinde STK Deneyimleri: Uluslararası ve Ulusal Örnekler

Uluslararası Vaka Örnekleri: Haiti, Nepal, Bangladeş ve ABD

Afet sonrası iyileşme süreçleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de STK'ların rolü evrensel bir öneme sahiptir. Her ülke kendi sosyoekonomik koşulları ve yönetim yapısı doğrultusunda farklı tecrübeler yaşamış, bu süreçte STK'ların etkililik düzeyinde çeşitli sonuçlar doğurmuştur. Bu alt bölüm, Haiti, Nepal, Bangladeş ve ABD'deki yaşanan önemli afet vakaları üzerinden STK'ların katkılarını, karşılaştıkları zorlukları ve bu deneyimlerden çıkarılabilecek dersleri ele almaktadır.

Haiti Depremi (2010)

Haiti'de 2010 yılında meydana gelen 7.0 büyüklüğündeki deprem, 316.000 insanın yaşamını yitirdiği, 1,5 milyondan fazla insanın evsiz kaldığı büyük bir insani felakete dönüşmüştür. Bu dönemde, sivil toplum desteği olarak, Médecins Sans Frontières (MSF) ve Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) gibi kuruluşlar, tıbbi yardım, sahra hastaneleri ve acil barınma desteği sağlayarak binlerce kişinin hayatını kurtarmıştır (Schuller, 2012). STK'lar aynı zamanda su ve sanitasyon hizmetleriyle kolera salgınının yayılmasını önlemeye katkı sunmuştur (Levie vd., 2017). Ancak Haiti Depremi örneği, afetlerde STK yoğunluğu sorununun da klasik bir örneği olmuştur. Yüzlerce uluslararası kuruluşun sahada koordinasyonsuz biçimde faaliyette bulunması, bazı bölgelerde yardımların aşırı yoğunlaşmasına, diğerlerinde ise ciddi boşluklar oluşmasına neden olmuştur (Ramalingam, 2013). Örneğin, birçok kuruluş, Port-au-Prince ve birkaç kentte gıda ve tıbbi malzeme dağıtımına odaklanırken, kırsal bölgelerdeki toplumlar afetin ilk günlerinde neredeyse hiç yardım alamamıştır. Ayrıca, STK'ların farklı operasyonel stratejileri ve öncelikleri nedeniyle lojistik darboğazlar oluşmuş ve yardım teslimatları gecikmiştir, bu da insani müdahalenin genel etkinliğini olumsuz etkilemiştir (Levie vd., 2017). Bu durum, afet yönetiminde çok paydaşlı organizasyon süreçlerinde ortaya çıkan kurumsal koordinasyon eksikliğinin etkilerini de göstermiştir.

Nepal Depremi (2015)

Nepal'de 2015 yılında yaşanan 7.8 büyüklüğündeki deprem, 9.000'den fazla insanın ölümüne ve yüz binlerce konutun yıkılmasına neden olmuştur. Bu süreçte hem ulusal hem de uluslararası STK'lar önemli bir rol oynamıştır. Yerel kuruluşlar, toplum temelli yeniden inşa yöntemlerini uygulayarak, afet sonrası konut ve altyapı rehabilitasyonunda toplum katılımını ön plana çıkarmıştır (Hillig & Connell, 2018). Nepal örneği, yerel örgütlerin kültürel uyumları, toplumla kurdukları güven ilişkileri ve yerel bilgiye dayalı müdahaleleri sayesinde uluslararası kuruluşlardan daha hızlı ve etkili sonuçlar elde edebildiklerini göstermiştir. Fakat 500'den fazla uluslararası STK, yardım sağlamak için bölgeye ulaştığında yetersiz koordinasyon nedeniyle yardımların bölgede eşit dağıtılamadığı görülmüştür. Bazı köyler birden fazla gıda yardımı alırken, bazıları hiçbir destek görememiştir. Ayrıca farklı STK'lar, barınak inşa ederken tutarsız yapı standartları uygulamış ve bu durum, bazı evlerin gelecekteki depremlere karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olmuştur (Barbelet, 2018). Bununla birlikte, dış yardım fonlarının düzensiz akışı ve yetersiz denetim mekanizmaları, sürdürülebilir kalkınma çabalarını sınırlandırmıştır (Ong vd., 2016).

Bangladeş Siklonu (1991)

Bangladeş, iklim kaynaklı afetlere en sık maruz kalan ülkelerden birisidir. Bangladeş'te meydana gelen 1991 yılındaki yıkıcı siklon, yaklaşık 127 bin 400'ü kadın olmak üzere 140.000 insanın ölümüne yol açmıştır. Bu afet sonrasında, Grameen Bank tarafından yürütülen mikro finans programları, geçim kaynaklarının yeniden tesis edilmesinde dönüştürücü bir rol oynamıştır (Yunus, 2003). STK'lar yalnızca acil yardım sağlamakla kalmamış, aynı zamanda kırsal toplum yapılarında kadınların ekonomik güçlenmesini desteklemiş, böylece afet sonrası yoksulluk döngüsünün kırılmasına katkı sunmuştur. Bu model, küçük ölçekli kredilerin bile toplumun ekonomik toparlanmasında büyük fark yaratabileceğini göstermiştir. Ayrıca, 1991 siklonu sonrasında uygulamaya konulan toplum temelli

erken uyarı sistemleri, Bangladeş Kızılhaç Derneği (BDRCS) ve Cyclone Preparedness Programme (CPP) ortaklığında, afet öncesi hazırlık kapasitesini artırmış ve sonraki yıllardaki afetlerde ölümlerin azalmasını sağlamıştır (Paul, 2009).

Bu afet deneyimi, afet risk yönetiminde yerel gönüllülük ağlarının ve cinsiyet duyarlı erken uyarı mekanizmalarının teknik olarak ne kadar kritik olduğunu ortaya koymuştur (Ikeda, 1995). Ayrıca, kıyı bölgelerinde altyapı yetersizliği, sınırlı telekomünikasyon erişimi ve merkezi planlamadaki gecikmeler, sistemin ilk yıllarda etkinliğini zayıflatmıştır (Haque et al., 2012). Bangladeş'te 1991 sonrası dönemde geliştirilen toplum temelli afet planları, sürdürülebilir afet yönetimi yaklaşımına geçişin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir (Shaw et al., 2013). Ancak finansal kaynakların sınırlılığı ve kırsal bölgelerde altyapı eksiklikleri, uzun vadeli kalkınmayı yavaşlatmaya devam etmektedir (Shaw, 2012).

ABD – Katrina Kasırgası (2005)

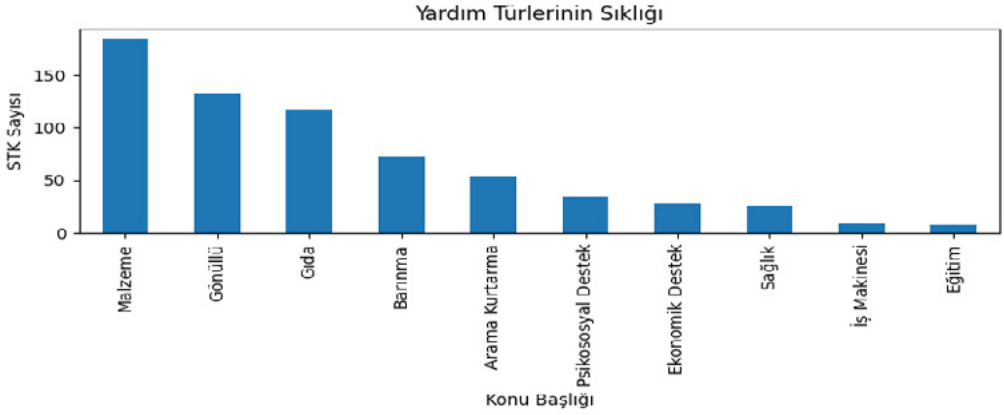
ABD gibi yüksek gelirli ülkelerde dahi STK'ların rolü kriz anlarında hissedilmektedir. 2005 yılında yaşanan Katrina Kasırgası, 1.800'den fazla insanın ölümüne, milyonlarca insanın yerinden edilmesine neden olmuştur. Krizin ilk günlerinde, federal kurumların müdahale kapasitesinin yetersiz kalması sonucu, yerel inanç temelli kuruluşlar ve toplum örgütleri, tahliye, gıda dağıtımı ve barınma desteğinde öncü rol oynamıştır (McEntire, 2015, Xu vd., 2018). Aynı zamanda Project Hope ve NAMI gibi STK'lar, 100.000'den fazla insana psikososyal destek sağlayarak afet sonrası ruh sağlığı rehabilitasyonuna katkı sunmuştur (Pfefferbaum vd., 2013). Katrina vakasında güçlü finansal ve kurumsal kaynaklara rağmen sosyoekonomik eşitsizlikler ve bürokratik gecikmeler öne çıkmıştır (Tierney, 2006). Katrina deneyimi, gelişmiş ülkelerde bile devlet-STK koordinasyonunun kriz yönetiminin başarısı için ne kadar hayati öneme sahip olduğunu göstermiştir.

Bu dört ülkede yaşan travmatik afet örnekleri, STK'ların afet sonrası süreçlerde oynadıkları rollerin coğrafi, kültürel ve ekonomik koşullara göre değişmekle birlikte, koordinasyonun önemi, sürdürülebilir müdahale gerekliliği ve toplumsal dayanıklılık inşası gibi üç temel kavram etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Uluslararası deneyimler bu önemli üç sorunun çözülmesinin, afet risk azaltımı ve kalıcı iyileşmeyi sağlamanın anahtarı olduğunu göstermektedir.

Ulusal Vaka Örneği: 2023 Kahramanmaraş Depremleri

Türkiye'nin güneydoğusunda 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve merkezi Kahramanmaraş olmak üzere 11 ili doğrudan etkileyen 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremler, 53.000'den fazla can kaybına, on binlerce insanın yaralanmasına ve milyonlarca kişinin tahliyesine neden olmuştur. Bu afetin büyüklüğü, devlet kurumlarının yanı sıra STK'ların da olağanüstü ölçekte seferber olmasını zorunlu kılmıştır (Şenol Balaban vd., 2025). Depremin hemen ardından yüzlerce STK, gönüllü ekipleriyle sahaya inmiş; arama-kurtarma, barınma, gıda, giyim, sağlık hizmetleri, ısınma ve lojistik destek alanlarında yoğun faaliyet göstermiştir (Duruel, 2023). Anadolu Ajansı (2023) verilerine göre, yardım faaliyetlerinde en yüksek payı yaşam malzemesi desteği alırken, gönüllü katkısı ve gıda yardımı da önemli bir yer tutmuştur. Bu durum, özellikle ilk aylarda en kritik ihtiyaçların hızlı biçimde karşılanmasının önceliklendirildiğini göstermektedir.

Kahramanmaraş depremlerinin ardından STK'ların 6 Şubat–27 Mart 2023 tarihleri arasındaki gerçekleştirdikleri faaliyetler, Anadolu Ajansı'nın arşiv verileri üzerinden derlenmiştir (Anadolu Ajansı, 2023). Şekil 1'de, incelenen 202 STK'nın gerçekleştirdiği yardım türleri görülmektedir. Veriler, yaşam malzemesi desteğinin en yaygın yardım biçimi olduğunu, bu durumun ise ilk aylarda barınma, gıda ve hijyen gibi temel ihtiyaçların aciliyetini yansıttığını göstermektedir. Gönüllü desteği, yardım dağıtımı ve psikososyal hizmetlerde operasyonel kapasiteyi güçlendirmiş; gıda yardımları ise geçici barınma alanlarının yanı sıra kırsal bölgelerde de kritik bir rol oynamıştır. Barınma alanında, AFAD koordinasyonundaki çadır ve konteyner kentlerin yanı sıra birçok STK geçici barınma çözümleri üretmiş ve afetzedelerin kiş koşullarında korunmasına katkı sağlamıştır.

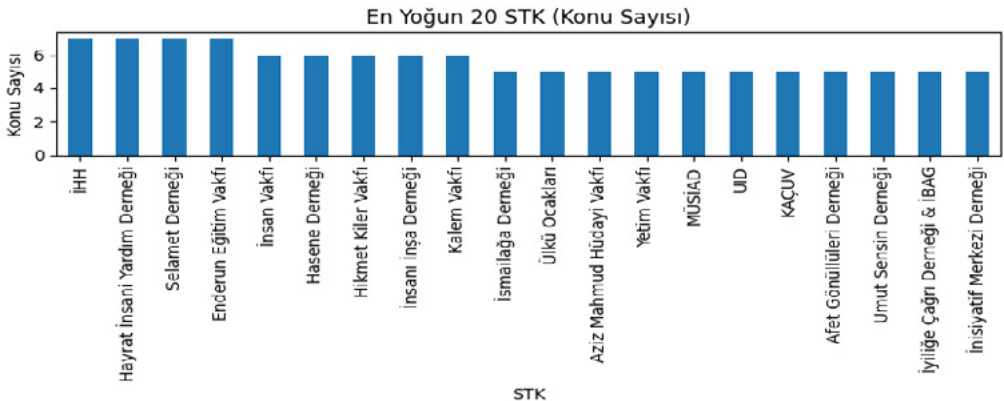

Şekil 1. STK'ların Yardım Türleri Yoğunluğu

Kaynak: Anadolu Ajansı verileri kullanılarak yazar tarafından türetilmiştir (2023).

Deprem sonrası yapılan saha araştırmaları, STK'ların sağladığı barınma desteğinin, özellikle kamu hizmetlerinin geciktiği kırsal ve dağlık bölgelerde hayati önem taşıdığını ortaya koymaktadır (Koçak vd., 2025). Ayrıca STK'lar, yalnızca fiziksel yardım sağlamamış, aynı zamanda toplumsal dayanıklılığı güçlendirmek amacıyla psikososyal destek programları da yürütmüştür. Birçok kuruluş, afetin psikolojik etkilerini azaltmaya yönelik travma sonrası, müdahale programları geliştirmiş, özellikle çocuklar ve kırılgan gruplar için güvenli alanlar oluşturmuştur. Bu kapsamda yürütülen çalışmalar, psikososyal desteğin afet sonrası iyileşme süreçlerine katkısını somut şekilde göstermektedir (Anadolu Ajansı, 2023).

Şekil 2'de, yardım türlerine göre en yoğun faaliyet gösteren ve Kızılay hariç ilk 20 STK'nın sıralaması yer almaktadır. Çeşitli yardım alanlarında aktif olan bu kuruluşlar hem operasyonel etkinlikleri hem de uzun vadeli kalkınma odaklı faaliyetleriyle öne çıkmaktadır. Bazı STK'lar geçici eğitim alanları kurarak, deprem sonrası eğitimin sürekliliğini sağlamaya çalışmıştır. Bölgede 500'den fazla okulun ağır hasar aldığı dikkate alındığında, bu tür girişimler eğitim alanında kritik bir boşluğu doldurmuştur (Anadolu Ajansı, 2023). Bununla birlikte, yardım faaliyetleri sırasında koordinasyon eksiklikleri, kaynakların verimli kullanılamaması ve bilgi paylaşımındaki yetersizlikler önemli sorun alanları olarak görülmüştür (Balta vd., 2024). STK'ların güçlü oldukları alanlar arasında beslenme, insani yardım ve lojistik öne çıkarken; barınma, kriz yönetimi ve gönüllü organizasyonu görece zayıf alanlar olarak kalmıştır (Koçak vd., 2025). Bu bulgular, afet yönetimi sisteminde STK'ların daha entegre, şeffaf ve veri temelli koordine edilmesi gerektiğini göstermektedir (Balta vd., 2024)

Şekil 2. Afet Sonrası Yardım Türlerine Göre En Çok Katkı Sunan İlk 20 STK

Kaynak: Anadolu Ajansı verileri kullanılarak yazar tarafından türetilmiştir (2023).

Sonuç olarak, 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında STK'lar yalnızca insani yardımın yürütülmesinde değil, aynı zamanda toplumsal dayanıklılığın ve psikososyal iyileşmenin desteklenmesinde de merkezi bir rol üstlenmiştir. Grafiklerdeki veriler, STK'ların sahadaki değişen ihtiyaçlara hızlı uyum sağlayarak devlet kurumlarının yükünü hafiflettiğini ve yerel toplumun toparlanmasına doğrudan katkı sağladığını göstermektedir. Bu deneyim, STK'ların afet sonrası iyileşme süreçlerinde yalnızca destekleyici değil, sistematik paydaşlar olarak konumlandırılması gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Türkiye'nin afet yönetim sisteminde sivil toplumun kurumsal, veri temelli ve şeffaf biçimde entegre edilmesi, gelecekteki afetlerde koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik düzeylerinin artırılması açısından stratejik bir gereklilik oluşturmaktadır.

Afet Sonrası İyileştirme Sürecinde STK'ların Karşılaştıkları Sorunlar

Afet sonrası iyileştirme sürecinde STK'ların etkinliği, yalnızca sahadaki operasyonel kabiliyetleriyle değil, aynı zamanda kurumsal sürdürülebilirlikleri, yönetsel koordinasyonları ve toplumsal dirençliliğe katkılarıyla da ölçülmektedir. Ancak, pek çok ülkede yaşanan afet deneyimleri, STK'ların bu süreçlerde çeşitli yapısal, kurumsal ve stratejik zorluklarla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Bu bölümde, STK'ların afet sonrası iyileştirme sürecinde karşılaştıkları temel sorun alanları; koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik başlıkları altında ayrıntılı şekilde incelenmektedir.

Koordinasyon Sorunları

Afet sonrasında yürütülen iyileştirme çalışmalarında en sık gözlenen sorunlardan biri, STK'ların hem kamu kurumlarıyla hem de birbirleriyle yeterli düzeyde koordinasyon sağlayamamasıdır. STK'lar çoğu zaman katılım eksikliği, finansal yetersizlik, yönetim sorunları ve kurumsal parçalanmışlık nedeniyle ortak hareket kabiliyetini yitirmekte, bu durum da kaynak israfına, yardımların tekrarlanmasına ve afet bölgelerinde hizmet eşitsizliğine neden olmaktadır (Göz, 2022; Şenol Balaban vd., 2025).

Kamu kurumları ve STK'lar arasındaki koordinasyon eksiklikleri

STK'lar ile kamu kurumları arasındaki iş birliği eksikliği, afet sonrası süreçlerde sıklıkla operasyonel verimsizliklere yol açmaktadır. Bürokratik yapıların farklı öncelikleri, iletişim kanallarının yetersizliği ve güven eksikliği, afetler öncesi ortak planlamayı beraberinde etkin müdahaleyi güçleştirmektedir (Korkmaz, 2022; Comfort vd., 2010). 2010 Haiti depreminde 3.000'den fazla STK'nın bağımsız biçimde hareket etmesi sonucu yardımların dağınık biçimde yürütülmesi, hizmetlerin tekrarlanması ve kritik bölgelerin destek alamaması bu sorunun somut bir örneğini göstermektedir (Ramalingam, 2013; Levie vd., 2017).

STK'lar arasındaki iş birliği ve koordinasyon eksiklikleri

Afet sahasında aynı anda faaliyet gösteren çok sayıda STK'nın koordinasyonsuz şekilde hareket etmesi, kaynak israfına ve toplumsal eşitsizliklere neden olmaktadır (Küçük & Arslan, 2024). 2015 Nepal Depremi sürecinde yüzlerce STK'nın bölgeye eş zamanlı müdahalesi, bazı köylerde aşırı yardım yoğunlaşmasına, diğerlerinde ise ciddi yoksunluklara neden olmuştur (Barbelet, 2018). Nepal depremi, yatay koordinasyon mekanizmaları eksikliğinin, afet sonrası müdahale etkinliğini sınırladığını gösteren önemli örneklerden biri olmuştur.

Koordinasyon sorunlarının giderilmesi için literatürde öne çıkan başlıca stratejiler şunlardır:

- Bölgesel afet koordinasyon merkezlerinin kurulması: Hükümetler ve STK'lar, bilgi paylaşımı ve kaynak yönetimi süreçlerini bölgesel afet koordinasyon merkezlerinde birleştirerek çabaların tekrarlanmasını önlemelidir (Kapucu, 2006a; Bankoff & Hilhorst, 2009).
- Dijital bilgi paylaşım platformları: UNOCHA'nın İnsani Veri Değişim Platformu (Humanitarian Data Exchange) gibi dijital araçlar, afet sonrası gerçek zamanlı veri paylaşımını güçlendirerek koordinasyon verimliliğini artırmaktadır (OCHA, 2020; Kumar vd., 2025).
- Hukuki ve kurumsal çerçevelerin güçlendirilmesi: STK-hükümet iş birliğini tanımlayan yasal düzenlemeler geliştirilmelidir. Bangladeş ve Endonezya'da uygulanan afet öncesi mutabakat protokolleri, bu açıdan başarılı örnekler sunmaktadır (Boin vd., 2010; Gauri & Galef, 2005).

Sürdürülebilirlik Sorunları

STK'ların afet sonrası faaliyetlerinde sürdürülebilirlik, yalnızca finansal kaynakların devamlılığını değil, aynı zamanda kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini, yerel paydaşlarla kalıcı ilişkilerin kurulmasını ve toplum temelli yaklaşımların benimsenmesini de kapsamaktadır. Ancak birçok STK, afetin ilk aşamalarındaki bağış yoğunluğu sona erdiğinde mali sıkıntılarla karşılaşmakta ve uzun vadeli projelerini sürdürmekte zorlanmaktadır (Boin vd., 2010).

Finansal sürdürülebilirlik ve kaynak seferberliği

Acil durum dönemlerinde yüksek bağış toplanmasına rağmen, toparlanma aşamasında finansal desteğin azalması STK'ların uzun soluklu projelerini tamamlayamamasına neden olmaktadır. Bu durum, özellikle altyapı ve geçim kaynaklarını hedefleyen programlarda gözlemlenmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluk programları aracılığıyla özel sektörle geliştirilen ortaklıklar, finansal sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Paton & Johnston, 2001; Johnson vd., 2011). Ayrıca havuz fon mekanizmalarının oluşturulması, STK'ların ayrı fon kaynakları için yarışmak yerine ortak mali kaynaklara erişmesini sağlayacaktır. Bu yaklaşım, parçalanmayı azaltarak, ortak planlamayı teşvik edecek ve aynı afet bölgesinde çalışan kuruluşlar arasında uzun vadeli iş birliğini güçlendirecektir (Inomata, 2012).

Kapasite geliştirme ve yerel güçlendirme

Afet sonrası uzun vadeli dayanıklılığın sağlanabilmesi için yerel aktörlerin güçlendirilmesi önemlidir. STK'lar, liderlik eğitimi, simülasyon tatbikatları, ilk yardım ve afet hazırlık atölyeleri düzenleyerek toplumların kendi kendine yeterlilik kapasitesini artırmalıdır (García, 2024; Özşenler vd., 2024). Ayrıca, STK'lar yerel halkın afet planlama ve politika oluşturma süreçlerine dahil edilmesini sağlamak amacıyla katılımcı karar alma mekanizmalarının geliştirilmesini desteklemelidir (Manyena, 2006).

Sürdürülebilirlik sorunlarını aşmak için geliştirilen başlıca stratejiler şunlardır:

- Özel sektör ortaklıkları: Teknoloji ve lojistik desteği sağlayan işletmelerle yapılan iş birlikleri, uzun vadeli projelerin finansal yükünü azaltmaktadır (Johnson vd., 2011).
- Sosyal girişim modelleri: STK'ların ticari faaliyetlerle kendi gelirini oluşturduğu, kârın insani çalışmalara yeniden aktarıldığı sosyal girişim modelleri (örneğin, eko-turizm, adil ticaret) finansal bağımsızlığı artırmaktadır (Shaw, 2012; Lim vd., 2021).
- Toplum liderliğinde fonlama: Yerel bağış kampanyaları, kooperatifler ve dijital platformlar aracılığıyla taban desteklerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır (Gaillard & Mercer, 2013; Shruthi vd., 2024).

Dirençlilik Sorunları

Toplumsal dayanıklılık, afet sonrası iyileşmenin uzun vadede sürdürülebilir olmasını sağlayan temel faktörlerden birisidir. Ancak STK'ların müdahalelerinde çoğu zaman kısa vadeli çözümlere odaklanması, toplumun kendi kendine yeterliliğini geliştirme potansiyelini sınırlamaktadır (Paton & Johnston, 2017). Eğitim, teknolojik altyapı, çevresel uyum ve katılımcı yönetim gibi alanlarda eksiklikler, dirençlilik oluşturma çabalarının önünde önemli engeller oluşturmaktadır.

Eğitim ve farkındalık eksiklikleri

Toplum üyelerinin afet riskleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması, afetlere hazırlık düzeyini zayıflatmaktadır. Afet eğitiminin okullara, yerel yönetimlere ve toplum merkezlerine entegre edilmemesi, bilinç düzeyinde kalıcı bir dönüşümün önüne geçmektedir (Wisner vd., 2012; UNDRR, 2015). STK'ların ülkemiz için AFAD'ın bu kapsamda gerçekleştirdiği mevcut faaliyetlerine entegre olarak daha çok insana ulaşma ve farkındalığı artırma çalışmalarına katılması sağlanmalıdır. STK'ların sadece afet müdahale sürecinde yara sarma misyonun dışında bütünlük afet yönetim sisteminin tüm süreçlerini sahiplenmesi ve faaliyetlerini artırması gerekmektedir (Tosun, 2021).

Teknoloji ve yeniden yapılanma sorunları

Erken uyarı sistemlerinin eksikliği ve sürdürülebilir yeniden yapılanma stratejilerinin yetersizliği, afet sonrası uzun vadeli risk azaltımını sınırlamaktadır (Meier, 2015). Bu bağlamda, SMS tabanlı erken

uyarı sistemleri ve drone teknolojileri gibi yenilikçi uygulamalar, STK'ların dirençlilik politikalarında son yıllarda etkili araçları haline gelmiştir (IFRC, 2020; Sandvik vd., 2014).

Toplumsal dayanıklılığın güçlendirilmesine yönelik önerilen stratejiler şunlardır:

- STK afet bilinci ve eğitim programları: STK'ların öncelikle yönetici ve gönüllülerinin afet riskleri, hazırlık süreçleri ve ilk müdahale tekniklerini öğrenmesi ve kendi eğitim sistemlerine entegre etmesi önerilmektedir (Wisner vd., 2012; UNDRR, 2015).
- Teknoloji tabanlı erken uyarı sistemleri: STK'ların teknolojik gelişmeleri takip ederek gerçek zamanlı veri izleme, uydu destekli takip ve mobil uyarı mekanizmalarının geliştirilmesi gibi tekniklerle afet etkilerini azaltmada güçlenmesi gerekmektedir (Meier, 2015; IFRC, 2020).
- Sürdürülebilir yeniden yapılanma ve katılımcı planlama: STK'lar yerel malzeme kullanımını artırmalı, afete dayanıklı mimari ve toplum temelli yeniden inşa süreçlerini destekleyerek uzun vadeli direnci güçlendirmelidir (Sandvik & Lohne, 2014; Twigg, 2015).

STK'lar afet sonrası süreçlerde hem devlet kurumlarının tamamlayıcısı hem de toplumların iyileşme sürecinin taşıyıcısı konumundadır. Ancak bu rolün etkili şekilde sürdürülebilmesi; koordinasyon eksikliklerinin giderilmesi, finansal ve kurumsal sürdürülebilirliğin sağlanması ve toplumsal dayanıklılığın güçlendirilmesiyle mümkündür. Yapısal iş birliği mekanizmaları, dijital yenilikler, sosyal girişim modelleri ve toplum temelli planlama yaklaşımları, gelecekteki afetlerde STK'ların daha stratejik, kapsayıcı ve dayanıklı bir aktör haline gelmesini sağlayacaktır.

Afet Sonrası Koordinasyon, Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik Temelli Karşılaştırma ve STK Katkı Modeli

Afet sonrası iyileştirme süreçlerinde STK'ların rolü, yalnızca acil müdahaleyle sınırlı kalmayıp; toplumun yeniden yapılanma, uyum sağlama ve direnç geliştirme kapasitesine doğrudan katkı sunmaktadır. Bu bölümde, farklı ülkelerde yaşanan büyük ölçekli afet örnekleri üzerinden elde edilen bulgular ışığında geliştirilen Afet Sonrası Koordinasyon, Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik Temelli STK Katkı Modeli (AS-SKM) sunulmaktadır. Model, STK'ların afet sonrası süreçlerdeki etkinlik düzeyini üç temel boyut koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik ekseninde sistematik biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda önce karşılaştırmalı vaka analizi yoluyla STK müdahalelerinin güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş, ardından bu bulgular modelin kavramsal ve analitik temelini oluşturacak biçimde yapılandırılmıştır.

Bulguların Karşılaştırması

Bu bölümde, afet sonrası STK katkıları farklı sosyoekonomik ve yönetsel yapılara sahip beş ülke örneği üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. İnceleme kapsamında Türkiye (2023 Kahramanmaraş Depremi), Haiti (2010 Depremi), Nepal (2015 Depremi), Bangladeş (1991 Siklonu) ve Amerika Birleşik Devletleri (2005 Katrina Kasırgası) vakaları ele alınmıştır. Bu örnekler, STK'ların afet sonrası süreçlerde üstlendikleri rollerin; koordinasyon mekanizmaları, uzun vadeli sürdürülebilirlik düzeyi ve toplumsal direnç oluşturma kapasitesi açısından nasıl farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda bazı araştırmalar incelemeye rehberlik sağlamıştır (Kapucu, 2006b; Comfort, 2007; Norris vd., 2008; Aldrich, 2012; Bozkurt & Çiçekdağı, 2025).

Tablo 1. Afet Örnekleri ve STK Müdahale Dinamiklerinin Karşılaştırmalı Analizi

Ülke (Afet/Yıl)	Temel Etki Ölçeği	STK Müdahale Türleri	Dominant Aktör Profili	Koordinasyon Kalitesi	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Ana Ders / Politika Çıktısı
Türkiye Kahramanmaraş Depremi (2023)	Geniş etki; 53.000 ölü, 14 M etkilenen	Arama-kurtarma, barınma, psikososyal destek	Yerel ve ulusal STK'lar, gönüllüler	İlk aşamada hızlı, fakat yatay/dikey koordinasyonda aksaklıklar	Hızlı mobilizasyon, gönüllü gücü, kültürel uyum	Koordinasyonsuzluk, finansal sürdürülebilirlik eksikliği	Kamu-STK koordinasyon protokolleri ve merkezi veri havuzu ihtiyacı
Haiti Depremi (2010)	316.000 ölü, 3 M etkilenen	Tıbbi yardım, barınma, gıda, su sanitasyon	Uluslararası STK ağırlıklı	Çok parçalı yapı; eşgüdüm eksikliği	Yüksek kısa vadeli kapasite	Yerel kapasite eksikliği, bağımlılık	Yerel kapasite güçlendirmesi ve koordinasyon mekanizmalarının önceden planlanması
Nepal Depremi (2015)	9.000 ölü, 8 M etkilenen	Barınma, sağlık, lojistik	Yerel STK'lar ve uluslararası destek	Karma koordinasyon; yerel erişim avantajı	Yerel katılım, kültürel uyum	Lojistik zorluk, sürdürülebilirlik eksikliği	Yerel kapasite güçlendirme ve dağlık erişim planlaması
Bangladeş Siklonu (1991)	138.000 ölü, 13,4 M etkilenen	Erken uyarı, barınma, mikro-kredi	Güçlü yerel STK'lar (BRAC, Grameen)	Yüksek; erken uyarı entegre sistemi	Erken uyarı kapasitesi, finansal yenilikler	Finansman sonrası süreklilik zayıf	Erken uyarı ve mikro finans en-tegrasyonu sürdürülebilir sonuçlar doğurur
ABD Katrina Kasırgası (2005)	1.800 ölü, 15 M etkilenen	Barınma, sağlık, uzun dönem yeniden inşa	Ulusal/ uluslararası STK ve kamu kurumları	Karma yapı; bürokrasi kaynaklı gecikmeler	Finansal güç, teknik kapasite	Sosyoe-konomik eşitsizlikler, dirençsizlik	Kapsayıcı, eşitlik temelli yeniden inşa politikaları gereklidir

Tablo 1, STK'ların afet sonrası süreçteki performans farklılıklarını göstermektedir. Türkiye ve Haiti'de koordinasyon eksiklikleri belirginleşirken, Bangladeş ve Nepal örnekleri yerel temelli dayanıklılık ve sürdürülebilir yapıların önemini vurgulamaktadır. ABD örneğinde ise güçlü kaynak desteğine rağmen sosyal direnç kapasitesinin zayıf kalması dikkat çekmektedir (Tierney, 2006; Cutter vd., 2010).

STK Katkı Modeli

Model, afet yönetiminin tüm aşamalarında uygulanabilir olmakla birlikte, bu araştırmada özellikle afet sonrası iyileştirme süreci bağlamında analiz edilmiştir. Afet Sonrası STK Katkı Modeli (AS-SKM) olarak isimlendirilen modelin temel amacı, STK'ların afet sonrası müdahalelerde karşılaştıkları yapısal sorunları sistematik biçimde tanımlamak, bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini kavramsal bir model aracılığıyla görünür kılmak ve farklı ülke örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir değerlendirme sunmaktır. Bu yönüyle model hem teorik hem de uygulamalı düzeyde afet sonrası yönetim süreçlerine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Koordinasyon (K): Kamu-STK ve STK-STK iş birliği kapasitesi, bilgi paylaşımı ve karar alma mekanizmaları, müdahale süreçlerinin senkronizasyonunu ifade etmektedir. Özellikle Türkiye (2023) ve Haiti (2010) örneklerinde gözlenen dağınık yapı, koordinasyon eksikliğinin önemli bir sorun

olduğunu dolayısıyla etkin koordinasyonun afet başarısı üzerindeki belirleyici etkisini göstermiştir (Ramalingam, 2013; Bozkurt & Çiçekdağı, 2025).

Sürdürülebilirlik (S) STK'ların uzun vadeli finansal, kurumsal ve operasyonel devamlılığı, yerel kapasiteye dayalı programların sürekliliği, afet sonrası bağımsız işleyen mekanizmaların inşasını ifade etmektedir. Bangladeş (1991) örneğinde mikro finans temelli sürdürülebilirlik, Nepal'de ise toplum temelli inisiyatifler güçlü bir model ortaya koymuştur (Boin vd., 2010).

Dirençlilik (D) Toplumun afetlere karşı kendi kapasitesini geliştirme düzeyi, sosyal dayanışma, risk farkındalığı ve yerel bilgi kullanımı, uzun vadeli yeniden yapılanma kalitesini ifade etmektedir. Bu boyut, afet sonrası sürecin kalıcı etkilerini değerlendirmede kritik öneme sahiptir (Paton & Johnston, 2001; Gaillard & Mercer, 2013).

Bu üç boyutun bütünlük olarak değerlendirilmesi, STK'ların yalnızca kısa vadeli müdahale kapasitesini değil, uzun vadeli yeniden yapılanma gücünü de sistematik şekilde analiz etmeye olanak tanımaktadır

Modelin Yapısı ve Değerlendirme Yöntemi

AS-SKM modeli, nitel bulguların nicel analize dönüştürülebilmesi için "expert judgment scoring" yöntemine dayanmaktadır. Her bir boyuta 0–1 aralığında normalize edilmiş skorlar atanmış, bu skorlar akademik literatür, resmi afet raporları ve STK saha verileri ışığında değerlendirmelerle oluşturulmuştur.

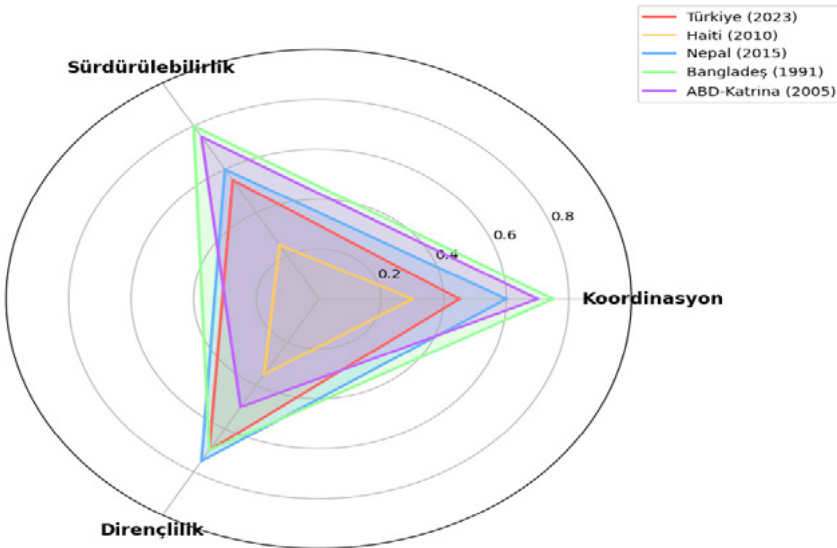
Modelin genel hesaplama formülü şöyledir:

$$AS\_SKM\_Score = w_k \cdot K + w_s \cdot S + w_D \cdot D$$

Ağırlıklar, afet sonrası başarıyı temsil eden boyutların görece önemine göre belirlenmiştir: Koordinasyon (0.35), Sürdürülebilirlik (0.35), Dirençlilik (0.30).

Bu dağılım, afet yönetimi sürecinde hem kısa vadeli etki (koordinasyon) hem uzun vadeli yeniden yapılanma gücü (sürdürülebilirlik ve dirençlilik) arasında denge kurulmasını sağlamaktadır.

Modelin uygulanması sonucunda elde edilen skorlar, beş vaka örneğinde farklı performans düzeylerini ortaya koymaktadır. Bangladeş (1991), güçlü koordinasyon ve sürdürülebilirlik yapısı sayesinde en yüksek genel skoru almıştır. Haiti (2010), tüm boyutlarda en zayıf performansı göstermiştir. Türkiye (2023), gönüllü mobilizasyonu ile dirençlilikte orta düzeyde başarı sağlamış ancak koordinasyon eksiklikleri sürdürülebilir etkiyi sınırlamıştır. Nepal (2015), yerel kapasite ve coğrafi erişim avantajları ile dengelemiş; ABD (Katrina, 2005) ise yüksek kaynak kapasitesine rağmen dirençlilikte zayıf kalmıştır.

Şekil 3. Afet Sonrası STK Katkı Modeli Boyutları Karşılaştırmalı Radar Grafiği

Şekil 3, AS-SKM skorlarını incelenen beş vaka üzerinden koordinasyon, sürdürülebilirlik, dirençlilik boyutunda göstermektedir. Radar grafiği, her ülkenin güçlü ve zayıf yönlerini görsel olarak kıyaslama imkânı sunmakta; özellikle Bangladeş örneğinin dengeli bir performans sergilediğini, Haiti'nin ise tüm alanlarda düşük değerlerle temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Türkiye vakası dirençlilikte yüksek, koordinasyonda zayıf bir profil çizerken; ABD örneği sürdürülebilirlikte öne çıkmakla birlikte toplumsal dirençte geride kalmıştır.

AS-SKM modeli, afet sonrası STK çalışmalarını ölçülebilir, karşılaştırılabilir ve politika üretimine dönük bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Model hem akademik araştırmalarda hem de afet yönetimi politikalarının geliştirilmesinde kullanılabilecek pratik bir değerlendirme aracı sağlamaktadır. Özellikle Türkiye gibi çok aktörlü afet müdahale sistemlerinde, koordinasyonun güçlendirilmesi, finansal sürdürülebilirliğin sağlanması ve toplumsal direnç kapasitesinin artırılması yönünde stratejik politika önerilerinin geliştirilmesi açısından önemli bir metodolojik katkı sunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, afet sonrası iyileştirme sürecinde STK'ların rolleri ve karşılaştıkları sorunlar; koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik açısından incelemiştir. Farklı ülkelerde yaşanan büyük ölçekli afet örnekleri üzerinden yapılan karşılaştırmalı analizler, STK'ların yalnızca acil yardım sağlayan kurumlar değil; aynı zamanda uzun vadeli yeniden yapılanma, kapasite geliştirme ve dayanıklılık inşasında önemli rollere sahip aktörler olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu rollerin etkinliğini belirleyen üç temel faktör koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençlilik birçok vaka örneğinde önemli sorun olarak ortaya çıkmış ve STK'ların potansiyel etkilerini sınırlamıştır.

Çalışma sonucunda koordinasyon eksikliği afet sonrası süreçlerde en yaygın sorun alanı olarak görülmektedir. Türkiye ve Haiti örneklerinde, kamu ile STK'lar arasındaki koordinasyon eksiklikleri ve STK'lar arasındaki yatay uyumsuzluklar, bazı bölgelerde kaynakların verimsiz kullanılmasına, bazı bölgelerde ise hizmetlerin tekrarlanmasına neden olmuştur. Buna karşın Bangladeş örneği, erken uyarı sistemlerinin yerel STK'larla bütünleşik biçimde çalıştığı koordinasyonun nasıl etkin bir sonuç oluşturduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, afet yönetiminde çok düzeyli yönetimi destekleyen bölgesel koordinasyon platformları, dijital bilgi paylaşım sistemleri ve önceden tanımlı iş birliği protokollerinin geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Özellikle Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi'nin öngördüğü şekilde, kamu ve sivil aktörler arasında bilgi akışını sağlayacak dijital altyapıların kurulması, afet yönetiminde eşgüdüm kapasitesini güçlendirecek ve sorunların çözümünü kolaylaştıracaktır.

Sürdürülebilirlik ise en önemli sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. STK'ların büyük bir kısmının afet sonrası kısa süreli finansal desteklerle güçlendiği fakat uzun dönemli kaynak sorunuyla projelerin sürdürülmesinde zorlandığı tespit edilmiştir. Haiti ve Türkiye vakalarında finansal sürdürülebilirliğin sağlanamaması, STK'ların afet alanlarından erken ayrılması ve projelerin erken sonlanmasına neden olmuştur. Buna karşın Bangladeş örneğinde mikrofinans ve sosyal girişim modellerinin afet sonrası yeniden yapılanmaya entegre edilmesi, STK'ların kaynak erişimini sürdürülebilir hale getirerek kalkınma ile afet yönetimi arasındaki köprüyü güçlendirmiştir. Bu bulgu, STK'ların sadece yardım sağlayıcı değil, aynı zamanda ekonomik yeniden üretim süreçlerinin bir parçası olması gerektiğine işaret etmektedir. STK'lar kendilerini sadece afet sonrası kısa süreli müdahale evresine değil bütünleşik afet yönetiminin tüm evrelerine konumlandırmalı ve finansal sürdürülebilirlik hazırlıklarını güçlendirmelidir.

Dirençlilik boyutu ise STK'ların toplumsal kapasiteyi güçlendirmede oynadığı rolü vurgulamaktadır. Nepal ve Bangladeş vakaları, STK'ların afet sonrası toplum temelli müdahalelerin dayanıklılığını artırmadaki etkisini açıkça göstermiştir. Yerel halkın karar alma süreçlerine dahil edilmesi, afetlere hazırlık eğitimleri ve afet risk bilincinin yaygınlaştırılması, uzun vadede dış yardıma bağımlılığı azaltmakta ve öz yeterliliği artırmaktadır. Buna karşın Haiti ve Türkiye örnekleri, yerel kapasite geliştirilmeden yürütülen müdahalelerin kısa vadeli ve kırılgan sonuçlar ürettiğini göstermiştir. Bu nedenle, STK'ların yalnızca hizmet sağlayıcı değil, aynı zamanda bilgi üreticisi ve yerel kapasite geliştiricisi olarak konumlandırılması gerekmektedir. Afet sonrası dirençlilik politikaları, veri temelli planlama ve teknoloji destekli erken uyarı sistemleriyle desteklenmelidir. STK'ların bu süreçlerde aktif öğrenme ve öğretme mekanizmaları geliştirmesi ve dirençlilik uygulamalarına katkı sağlanması gerekmektedir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular, afet sonrası iyileştirme sürecinde STK'ların yalnızca tamamlayıcı değil, aynı zamanda belirleyici aktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu rollerin etkili biçimde yerine getirilebilmesi, üç temel yapısal sorunun koordinasyon, sürdürülebilirlik ve dirençliliğin aşılmasına bağlıdır. STK'ların afet yönetim sürecindeki başarısı, etkin koordinasyonun sağlanması, sürdürülebilir kaynak yönetiminin güvence altına alınması ve toplumsal dirençliliğin güçlendirilmesine bağlıdır. Bununla birlikte, bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma, yalnızca beş büyük ölçekli afet örneğiyle sınırlı olup; farklı afet türlerini (örneğin orman yangınları, sel, salgınlar) kapsamamaktadır. Ayrıca çıkarımlar kamu uygulamalarından bağımsız şekilde sadece STK'lar üzerinden değerlendirme sağlamaktadır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmalarda daha geniş bir vaka seti üzerinden karşılaştırmalı ve ampirik analizlerin gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Böyle bir yaklaşım, STK'ların farklı afet türlerinde karşılaştıkları sorunların ve üstlendikleri rollerin bağlama özgü kamu potansiyeli ile nasıl değiştiğini daha ayrıntılı şekilde ortaya koyacaktır. Gelecek çalışmalarda, ayrıca özel sektör ve STK ortaklıklarının uzun vadeli finansal istikrar üzerindeki etkilerinin ampirik olarak incelenmesi, sosyal girişimcilik temelli fonlama modellerinin ise farklı ülke uygulamalarıyla karşılaştırmalı şekilde değerlendirilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, STK'ların afet yönetimindeki başarısı, yalnızca insani yardım kapasitesine değil, aynı zamanda koordineli çalışabilme, uzun vadeli sürdürülebilir faaliyet gösterebilme ve toplumsal dayanıklılığı inşa edebilme becerilerine bağlıdır. Bu üç alan arasında kurulacak denge, gelecekte afetlere karşı daha hazırlıklı, dirençli ve kapsayıcı toplumların inşasında belirleyici unsur olacaktır.

Kaynaklar

ALDRICH, D. P., & MEYER, M. A. (2015). Social capital and community resilience. *American Behavioral Scientist*, 59(2), 254–269.

ALDRICH, D. P. (2012). *Building resilience: Social capital in post-disaster recovery*. University of Chicago Press.

ALEXANDER, D. (2020). *Disaster risk reduction*. Oxford University Press.

Anadolu Ajansı. (2023). STK'ların deprem bölgesindeki çalışmaları sürüyor. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/stklerin-deprem-bolgesindeki-calismalari-suruyor/2816384> (Erişim: 25.03.2025)

BALTA, G. K., MENGÜ, E., & YAMAN, Ö. M. (2024). 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde sosyal hizmetlerin sivil örgütlenmesi ve işleyişi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1-Deprem Özel Sayısı-), 261–291.

BANKOFF, G., & HILHORST, D. (2009). The politics of risk in the Philippines: Comparing state and NGO perceptions of disaster management. *Disasters*, 33(4), 686–704.

BARBELET, V. (2018). *As local as possible, as international as necessary: Understanding capacity and complementarity in humanitarian action*. Overseas Development Institute (ODI).

BAŞARAN, İ., & AKYÜZ, D. (2022). Afet yönetiminde bir sivil toplum kuruluşu: Türk Kızılay. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 76–91.

BOIN, A., MCCONNELL, A., & T HART, P. (2010). Crisis exploitation: Political and policy impacts of framing contests. *Journal of European Public Policy*, 17(1), 81–106.

BOSHER, L., DAINTY, A., CARRILLO, P., GLASS, J., & PRICE, A. (2007). Integrating disaster risk management into construction: A UK perspective. *Building Research & Information*, 35(2), 163–177.

BOZKURT, Ö., & ÇİÇEKDAĞI, H.İ. (2025). The strategic role of civil society organizations in disaster management after the Turkey-Syria Earthquakes 2023. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 6(6), 2967–2984. <https://doi.org/10.11594/ijmaber.06.06.27>

CEREN, A. (2021). Afetler ve insani yardım faaliyetleri üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 289–312.

CHAPAGAIN, T., & RAIZADA, M. N. (2017). Impacts of natural disasters on smallholder farmers: gaps and recommendations. *Agriculture & Food Security*, 6(1), 39. <https://doi.org/10.1186/s40066-017-0116-6>

- COMFORT, L. K. (2007). Crisis management in hindsight: Cognition, communication, coordination, and control. *Public Administration Review*, 67(1), 189-197. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2007.00827.x>
- COMFORT, L. K., BOIN, A., & DEMCHAK, C. C. (Eds.). (2010). *Designing resilience: Preparing for extreme events*. University of Pittsburgh Press.
- CUTTER, S. L., BURTON, C. G., & EMRICH, C. T. (2010). Disaster resilience indicators for benchmarking baseline conditions. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 7(1). <https://doi.org/10.2202/1547-7355.1732>
- DAVIDSON, C. H., JOHNSON, C., LIZARRALDE, G., DİKMEN, N., & SLIWINSKI, A. (2007). Truths and myths about community participation in post-disaster housing projects. *Habitat International*, 31(1), 100-115.
- DURUEL, M. (2023). Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1-18.
- FAN, L. (2022). *Disaster as opportunity?: Building back better in Aceh, Myanmar and Haiti*. ODI.
- GAILLARD, J. C., & MERCER, J. (2013). From knowledge to action: Bridging gaps in disaster risk reduction. *Progress in Human Geography*, 37(1), 93-114.
- GALEA, S., BREWIN, C. R., GRUBER, M., JONES, R. T., KING, D. W., KING, L. A., ... KESSLER, R. C. (2007). Exposure to hurricane-related stressors and mental illness after Hurricane Katrina. *Archives of General Psychiatry*, 64(12), 1427-1434.
- GARCÍA, I. (2024). Beyond urban-centered responses: Overcoming challenges to build disaster resilience and long-term sustainability in rural areas. *Sustainability*, 16(11), 4373.
- GAURI, V., & GALEF, J. (2005). NGOs in Bangladesh: Activities, resources, and governance. *World Development*, 33(12), 2045-2065.
- GOTHAM, K. F., & CHEEK, W. (2017). Post-disaster recovery and rebuilding. In *The SAGE Handbook of the 21st Century City* (pp. 279-297). London.
- GÖZ, M. M. (2022). Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının karşılaştığı engeller. *Turkish Business Journal*, 3(5), 44-56.
- GÜZEL, A., SAMANCI TEKİN, Ç., & UÇAN YAMAÇ, S. (2024). Exploring the impacts of perceived locus of control on post-traumatic stress disorder among disaster survivors: A systematic review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 31(5), 776-787.
- GYAWALİ, S., TİWARİ, S. R., BAJRACHARYA, S. B., & SKOTTE, H. N. (2020). Promoting sustainable livelihoods: An approach to postdisaster reconstruction. *Sustainable Development*, 28(4), 626-633.
- HAQUE, U., Hashizume, M., Kolivras, K. N., Overgaard, H. J., Das, B., & Yamamoto, T. (2012). Reduced death rates from cyclones in Bangladesh: what more needs to be done? *Bulletin of the World Health Organization*, 90(2), 150-156. <https://doi.org/10.2471/BLT.11.088302>
- HILLIG, Z., & CONNELL, J. (2018). Social capital in a crisis: NGO responses to the 2015 Nepalese earthquakes. *Asia Pacific Viewpoint*, 59(3), 309-322.
- IFRC. (2020). *World Disasters Report 2020: Come heat or high water*. <https://www.ifrc.org/document/world-disasters-report-2020> (Retrieved from:20.03.2025)
- IKEDA, K. (1995). Gender differences in human loss and vulnerability in natural disasters: A case study from Bangladesh. *Indian Journal of Gender Studies*, 2(2), 171-193. <https://doi.org/10.1177/09715215950020020>
- INOMATA, T. (2012). *Financing for humanitarian operations in the United Nations systems*. Joint Inspection Unit.
- JOHNSON, B. R., CONNOLLY, E., & CARTER, T. S. (2011). Corporate social responsibility: The role of Fortune 100 companies in domestic and international natural disasters. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(6), 352-369.

KAPUCU, N. (2006a). Interorganizational coordination in dynamic context: Networks in emergency response management. *Connections*, 26(2), 33–48.

KAPUCU, N. (2006b). Interagency communication networks during emergencies: Boundary spanners in multiagency coordination. *The American Review of Public Administration*, 36(2), 207–225. <https://doi.org/10.1177/0275074005280605>

KOÇAK, H., KUDAY, A. D., KINIK, K., ÇALIŞKAN, C., ÇELEBİ, İ., & AÇIKSARI, K. (2025). Evaluating the Turkish Red Crescent's (Türk Kızılay) disaster response: Insights from the 2023 Kahramanmaraş earthquakes. *BMC Public Health*, 25(1), 783.

KORKMAZ, A. (2022). *STK'lar ve etkili iletişim: STK'lar için stratejik iletişim önerileri*. Ankara: İksad Publishing House.

KÜÇÜK, A., & ARSLAN, H. M. (2024). The neoliberal transformation of Turkish NGOs: A legitimacy crisis perspective. *Civil Szemle*, 21(3), 45–72.

KUMAR, S., SEBASTIAN, A., & NANDAKUMAR, B. (2025). Emergency response to natural disaster victim identification: Blockchain to the rescue. In *The role of blockchain in disaster management* (pp. 69–85). Academic Press.

LEVIE, F., BURKE, C. M., & LANNON, J. (2017). Filling the gaps: An investigation of project governance in a non-governmental organisation's response to the Haiti earthquake disaster. *International Journal of Project Management*, 35(5), 875–888.

LIM, H. W., ZHANG, F., FANG, D., PEÑA-MORA, F., & LIAO, P. C. (2021). Corporate social responsibility on disaster resilience issues by international contractors. *Journal of Management in Engineering*, 37(1), 04020089.

LU, Y., & LI, R. (2020). Rebuilding resilient homeland: An NGO-led post-Lushan earthquake experimental reconstruction program. *Natural Hazards*, 104(1), 853–882.

MANYENA, S. B. (2006). The concept of resilience revisited. *Disasters*, 30(4), 434–450.

MCENTIRE, D. A. (2015). *Disaster response and recovery: Strategies and tactics for resilience*. John Wiley & Sons.

MEIER, P. (2015). *Digital humanitarians: How big data is changing the face of humanitarian response*. CRC Press.

NORRIS, F. H., FRIEDMAN, M. J., WATSON, P. J., BYRNE, C. M., DIAZ, E., & KANIASTY, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981–2001. *Psychiatry*, 65(3), 207–239.

NORRIS, F. H., STEVENS, S. P., PFEFFERBAUM, B., WYCHE, K. F., & PFEFFERBAUM, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41(1), 127–150. <https://doi.org/10.1007/s10464-007-9156-6>

OCHA. (2020). *Humanitarian response plan*. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

ONG, J. M., JAMERO, M. L., ESTEBAN, M., HONDA, R., & ONUKI, M. (2016). Challenges in build-back-better housing reconstruction programs for coastal disaster management: Case of Tacloban City, Philippines. *Coastal Engineering Journal*, 58(1), 1640010–1.

ÖZŞENLER, S. D., AKA, L. B., & DEMİR, R. (2024). Afet yönetiminde sürdürülebilir kriz iletişimi. *Akademisyen Kitabevi*.

ÖZENİR, İ. (2024). Yerel tedarik zincirleri ve afetler: Yerel tedarik zincirlerinin önemi. *Ulaştırma ve Lojistik Dergisi*, 9(1), 139–152. <https://doi.org/10.26650/JTL.2024.1402924>

PARK, E. S., & YOON, D. K. (2022). The value of NGOs in disaster management and governance in South Korea and Japan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 69, 102739.

PATON, D., & JOHNSTON, D. (2001). Disasters and communities: Vulnerability, resilience, and preparedness. *Disaster Prevention and Management*, 10(4), 270–277.

PATON, D., & JOHNSTON, D. (2017). *Disaster resilience: An integrated approach*. Charles C Thomas Publisher.

PFEFFERBAUM, R. L., PFEFFERBAUM, B., VAN HORN, R. L., KLOMP, R. W., NORRIS, F. H., & REISSMAN, D. B. (2013). The communities advancing resilience toolkit (CART): An intervention to build community resilience to disasters. *Journal of Public Health Management and Practice*, 19(3), 250–258.

PAUL, B. K. (2009). Why relatively fewer people died? The case of Bangladesh's Cyclone Sidr. *Natural Hazards*, 50(2), 289–304. <https://doi.org/10.1007/s11069-008-9340-5>

RAMALINGAM, B. (2013). *Aid on the edge of chaos: Rethinking international cooperation in a complex world*. Oxford University Press.

SAFI, I., & AL-HASSAN, M. (2024). Reassessing disaster and emergency management: A child rights perspective. *Sch Bull*, 10(2), 32–38.

SANDVIK, K. B., & LOHNE, K. (2014). The rise of the humanitarian drone: Giving content to an emerging concept. *Millennium*, 43(1), 145–164.

SANDVIK, K. B., JUMBERT, M. G., KARLSRUD, J., & KAUFMANN, M. (2014). Humanitarian technology: A critical research agenda. *International Review of the Red Cross*.

SARI, B. (2021). Evaluation of inter-institutional coordination in disaster management. *Hastane Öncesi Dergisi*, 6(3), 393–406.

Save the Children. (2025). *Helping children when they need it most*. <https://www.savethechildren.net/what-we-do/emergencies> (Retrieved from:15.03.2025)

SCHULLER, M. (2012). *Killing with kindness: Haiti, international aid, and NGOs*. Rutgers University Press.

SHAW, R. (2012). *Community-based disaster risk reduction*. Emerald Group Publishing.

SHAW, R., Mallick, F., & Islam, A. (2013). *Disaster Risk Reduction Approaches in Bangladesh*. Springer.

SHERRY, J., & DUBIQUE, K. (2025). Non-governmental organizations (NGOs) as providers and distributors of disaster assistance. In *The Routledge Handbook of Disaster Response and Recovery* (pp. 110–124). Routledge.

SHRUTHI, R. H., CHETHANA, H. R., MURALIDHAR, T., & TEJAS, V. (2024). *UNet – Uniting NGOs, empowering networks, and amplifying social change*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5190087>

SILOVE, D., STEEL, Z., MCGORRY, P., & MOHAN, P. (2007). Trauma exposure, post-migration stressors, and symptoms of anxiety, depression, and post-traumatic stress in Tamil asylum-seekers: Comparison with refugees and immigrants. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111(5), 365–372.

ŞENOL BALABAN, M., DOĞULU, C., AKDEDE, N., AKOĞLU, H., KARAKAYALI, O., YILMAZ, S., ... & KARANCI, A. N. (2024). Emergency response and community impact after February 6, 2023 Kahramanmaraş Pazarcık and Elbistan earthquakes: Reconnaissance findings and observations on affected region in Türkiye. *Bulletin of Earthquake Engineering*, 1–29. <https://doi.org/10.1007/s10518-024-01867-3>

TEKİN BABUÇ, Z., & GÖKÇE, A. (2024). 6 Şubat deprem afetinin aile ve sosyal ilişkilere etkisi üzerine nitel bir analiz. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 789–813.

TIERNEY, K. (2006). Social inequality, hazards, and disasters. In R. J. Daniels, D. F. Kettl, & H. Kunreuther (Eds.), *On risk and disaster: Lessons from Hurricane Katrina* (pp. 109–128). University of Pennsylvania Press.

TIERNEY, K. (2006). Social inequality, hazards, and disasters. *On Risk and Disaster: Lessons From Hurricane Katrina*, 2(1), 109-128.

TIERNEY, K. (2019). *Disasters: A sociological approach*. Polity Press.

TOPKAYA, Ö. (2015). Yerel kalkınma stratejilerinin istihdamı arttırma ve kayıtdışı istihdamı azaltmadaki rolü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(4).

- TOSUN, S. (2021). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak AFAD. *Hastane Öncesi Dergisi*, 6(1), 117-134.
- TWIGG, J. (2015). *Disaster risk reduction*. Overseas Development Institute, Humanitarian Policy Group
- TÜRKER, H. B., KALKAN, M., & ORTAÇ, G. (2024). Reimagining resilience: The transformative role of urban green areas in Türkiye's disaster preparedness. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 106, 104397.
- UNDRR. (2015). *Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030*. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030> (Retrieved from:12.03.2025)
- WISNER, B., GAÏLLARD, J. C., & KELMAN, I. (2012). *Handbook of hazards and disaster risk reduction and management*. Routledge.
- XU, J., XU, D., LU, Y., & WANG, Q. (2018). A bridged government–NGOs relationship in post-earthquake reconstruction: The Ya'an service center in Lushan earthquake. *Natural Hazards*, 90, 537–562.
- YUNUS, M. (2003). *Banker to the poor: Micro-lending and the battle against world poverty*. PublicAffairs.

Summary

This study investigates the roles of non-governmental organizations (NGOs) in post-disaster recovery processes and the key structural challenges they face in three interrelated domains: coordination, sustainability, and resilience. While NGOs are often recognized as vital actors in humanitarian response, their long-term effectiveness in recovery and reconstruction remains constrained by fragmented interventions and institutional weaknesses. The study aims to identify the underlying patterns of these challenges by conducting a comparative analysis of major disaster cases, focusing on both national and international contexts.

Methodologically, the research adopts a qualitative approach combining a comprehensive literature review with comparative case analysis. Five large-scale disaster events were examined: the 2023 Kahramanmaraş earthquakes in Türkiye, the Haiti earthquake (2010), the Nepal earthquake (2015), the Bangladesh cyclone (1991), and Hurricane Katrina (2005) in the United States. Data were drawn from academic studies, field reports, NGO publications, and institutional documents, allowing for a multidimensional understanding of NGO engagement across diverse socio-political contexts.

Findings reveal that NGOs perform essential functions in the areas of shelter, basic needs, psychosocial support, and livelihood restoration. However, the analysis also highlights three persistent problem areas: (1) Coordination challenges—fragmented communication between NGOs and government agencies leading to duplicated efforts and inefficient resource allocation; (2) Sustainability issues—short-term funding cycles and limited institutional capacity undermining the continuity of recovery programs; and (3) Resilience gaps—insufficient community participation and lack of integration of risk reduction measures into recovery initiatives.

The proposed Post-Disaster NGO Contribution Model (PD-NCM) evaluates NGO performance across these dimensions, revealing that Türkiye and Nepal demonstrate strong community engagement and volunteer mobilization (resilience dimension), Bangladesh shows relative success in sustainable recovery mechanisms, Haiti suffers from severe coordination breakdowns, and the U.S. maintains financial capacity but struggles with social inequalities that weaken resilience.

Overall, the study argues that effective post-disaster recovery requires institutionalized coordination mechanisms, diversified and transparent funding strategies, and community-based resilience frameworks. It concludes that NGOs should not be viewed merely as supplementary actors but as strategic partners in the governance of disaster recovery. Strengthening collaboration between public institutions, civil society, and the private sector is essential to building more adaptive and resilient communities capable of withstanding future crises.